

Oikeusministeriö

Sisäministeriön lausunto perustuslain 10 §:n tarkistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä

1. Mietinnössä ehdotetaan, että perustuslain 10 §:n 2 momentissa säädettäisiin yleisesti kaiken luottamuksellisen viestin salaisuuden loukkaamattomuudesta. Nimenomaiset viittaukset kirjeen ja puhelun luottamuksellisuuteen poistettaisiin säännöstekstistä.

Pidätkö kyseistä muutosta perusteltuna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?

Sisäministeriön arvion mukaan ehdotettu säädöshuollollinen muutos on perusteltu. Pykälän toisesta momentista poistettaisiin nimenomaiset viittaukset kirjeen ja puhelun luottamuksellisuuteen. Muutoksen taustalla on viestintäteknologian muutos. Ehdotettu muutos kuvastaisi nykyistä muotoilua paremmin säännöksen väline- ja tekniikkaneutraalia luonnetta. Muutoksen ei ole tarkoitus muuttaa säännöksen sisältöä nykytilaan nähden, eikä sillä esityksen perustelujen mukaan arvioida olevan erityisiä vaikutuksia (s. 42).

Esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 52-53) kuvataan ansiokkaasti säännöksen taustaa sekä perustuslakivaliokunnan käytäntöä sen osalta, minkälaisen viestinnän on katsottu kuuluvan 2 momentissa tarkoitetun suojan piiriin.

Esityksen yleisperusteluissa (s. 18-19) kuvataan teknologisen kehityksen vaikutusta yksityiselämän suojaan yleisellä tasolla ja todetaan yksityiselämän suojan merkityksen kasvaneen 2000-luvulla digitalisaation myötä viestinnän siirtyessä verkkoon. Yleisperusteluissa tuodaan esiin yksityisten palveluntarjoajien merkityksen korostumista viestinnän luottamuksellisuuden varmistajina ja arvioidaan tietoturvan voivan sisältyä viestinnän luottamuksellisuuden perusoikeuslottuvuuksiin. Perusteluissa todetaan myös, että tietoliikenteen ja tietoturvallisuuden ja sitä myötä myös viestinnän luottamuksellisuuden turvaaminen voi edellyttää sääntelyä, jolla varmistetaan, että yksityiset tahot voivat turvata palveluidensa turvallisuuden.

Lainvalvonta- ja turvallisuusviranomaisilla on voimassa olevan perustuslain mukaisen toimivaltuus-sääntelyn puitteissa oikeus puuttua luottamukselliseen viestintään. Sisäministeriö toteaa yleisenä huomiona, että teknologian kehityksen ja sitä koskevan lainsäädännön ei tulisi jatkossakaan vaikuttaa viranomaisten toimivaltuuksien säätämistä tai soveltamista supistavasti esimerkiksi yksityisten toimijoiden velvollisuuksia korostamalla tai niiden avustamisvelvollisuuksia rajaamalla.

2. Perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momentteihin lisättäisiin rajoitusperuste, joka mahdollistaisi kotirauhan suojan ja luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan rajoittamisen tiedon hankkimiseksi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan vakavan rikollisuuden torjumiseksi (ns. uhkaperusteinen rikostiedustelu).

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sisäministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 26
00023 Valtioneuvosto

Kirkkokatu 12
Helsinki

0295 480 171
+358 295 480 171

09 160 44635
+358 9 160 44635

kirjaamo.sm@gov.fi
www.intermin.fi

Pidättekö kyseistä muutosta perusteltuna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?

Perustuslain 10 §:ään ehdotetulla muutoksella mahdollistettaisiin kotirauhan suojan ja luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan välttämätön rajoittaminen tiedon hankkimiseksi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan vakavan rikollisuuden torjumiseksi. Tavoitteena on uudistaa perustuslain sääntelyä siten, että siinä huomioidaan rikollisuudessa ja turvallisuusympäristössä tapahtunut muutos ja mahdollistetaan uhkaperusteista rikostiedustelua koskevien toimivaltuuksien säätäminen.

Sisäministeriö pitää ehdotettua muutosta välttämättömänä rikollisuudessa ja turvallisuusympäristössä tapahtuneiden muutosten takia. Mietinnön perusteluissa on kattavasti kuvattu vakavaa rikollisuutta koskevia muutoksia, joista keskeisimpinä ilmiöinä voidaan mainita järjestäytyneen rikollisuuden kasvu, kansainvälistyminen ja rikollisten organisaatioiden toimintaa palvelevien väkivaltaisten toimintamallien yleistyminen sekä teknologian kehitys uusien rikosten tekotapojen mahdollistajana ja toisaalta rikostorjuntaoperaatioiden aikajänteitä lyhentävänä tekijänä.

Sisäministeriössä on käynnissä poliisin rikostiedustelua koskeva lainsäädäntöhanke, jonka tavoitteena on luoda säädöspohja poliisin uhkaperusteiselle rikostiedustelulle ja siten parantaa mahdollisuuksia ennalta torjua sellaisia yksilön tai yhteiskunnan turvallisuuteen kohdistuvia vakavimpia uhkia, jotka toteutuessaan ilmenisivät vakavana rikollisuutena. Poliisin lakisääteisiin tehtäviin kuuluu rikosten ennalta estäminen. Poliisin tehtäväkentässä uhkaperusteinen rikostiedustelu kytkeytyy ennen kaikkea vakavan rikollisuuden torjuntaan.

Lisäksi sisäministeriö asetti 17.11.2025 lainsäädäntöhankkeen valmistelemaan ehdotuksen Rajavartiolaitoksen rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi. Rajavartiolaitoksen lainsäädäntöhankkeen tavoitteena on luoda säädöspohja Rajavartiolaitoksen rikostiedustelulle ja parantaa Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia saada tietoa tehokkaammin Rajavartiolaitoksen tehtäviin liittyvistä sisäisen turvallisuuden uhkista. Rajavartiolaitos torjuu vakavaa rikollisuutta ja sen tutkittavaksi kuuluvia rikoksia ovat muun muassa törkeä laittoman maahantulon järjestäminen ja rajavaltion, Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan tai Rajavartiolaitokselle säädetyn valvontatehtävän suorittamisen yhteydessä törkeä ihmiskauppa. Rajavartiolaitoksen käytössä olevista salaisista tiedonhankintakeinoista säädetään rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (108/2018). Nykyiset toimivaltuudet ja niitä koskevat perustuslain 10 §:n suojaamia oikeuksia koskevat rajoitukset ovat pitkälti yhteneväisiä poliisin toimivaltuuksien kanssa.

Sisäministeriö korostaa mietinnön nykytilan arviointia koskevassa 2.5.4 jaksossa esitettyä arviota siitä, että poliisin tiedon tarve on siirtynyt yhä enemmän konkreettisesta rikosepäilystä ja jo yksilöitävissä olevasta epäilystä rikoksentehtäjästä kohti uhkaa tai ilmiötä koskevan tiedon hankintaa sekä tuon tiedon analysointia ja hyödyntämistä. Rikollisuudessa tapahtunut muutos huomioon ottaen sisäministeriö pitää perusteltuna, että perustuslaissa säädettäisiin sekä luottamuksellisen viestin suojaa että kotirauhan suojaa koskevasta uudesta rajoitusperusteesta, joka mahdollistaisi tiedon hankkimisen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta uhkaavasta rikollisuudesta tavalla, joka irtaantuu nykyisen tulkintakäytännön edellyttämästä yksilöidystä ja konkreettisesta rikosepäilystä. Sisäministeriö pitää myös ehdotetun lakivarauksen rajaamista vakaviin uhiin ja vakaviin rikollisuuden muotoihin perusteltuna.

Sisäministeriö yhtyy muutosta koskevissa säännöskohtaisissa perusteluissa tarkemmin selostettuihin perusteisiin siitä, miksi luottamuksellisen viestin ja kotirauhan suojaan puuttuvien toimivaltuuksien mahdollistamiselle uusien rajoitusperusteiden nojalla on olemassa painava yhteiskunnallinen tarve. Vakavien rikosten suunnitteluun, valmistautumiseen ja toteuttamiseen liittyvien toimenpiteiden ei tulisi olla viranomaisten tiedonhankintakeinojen ulottumattomissa. Lisäksi sääntelyllä pitäisi pystyä tukemaan myös peitetointia tekevien virkamiesten ja viranomaisten toimintaa tukevien tietolähteiden turvallisuuden varmistamista. Luottamuksellisen viestin suojaa koskevan rajoituslausekkeen osalta keskeistä on perustelujen s. 54 todetut seikat: *"Sujuva ja rikollisen toiminnan näkökulmasta luotettava rajat ylittävä viestintä on johtanut siihen, että rikolliset hankkeet kehittyvät aiempaa nopeammin konkreettisiksi rikollisiksi teoiksi. Vakavien uhkien torjuminen ja tiedon saaminen niihin liittyvistä suunnitelmista, henkilöistä ja eri toimijoiden rooleista edellyttää, että viranomaiset saavat pääsyn luottamuksellisen viestin sisältöön esimerkiksi telekuuntelulla ja teknisellä laitetarkkailulla. Rikollisuuden väkivaltaisten toimintamallien yleistyessä ja uhkien muuttuessa vakavimmiksi ennalta estävien toimien merkitys korostuu. Ehdotetun muutoksen tavoitteena on mahdollistaa kaikkein vakavimpien rikollisuuden muodostamien uhkien torjuminen ennakolta ennen kuin ne kehittyvät konkreettisiksi rikoksiksi."*

Mietinnön mukaan yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan vakavan rikollisuuden käsite tulisi arvioitavaksi itsenäisenä käsitteenä. Rajoitusperusteessa edellytetään, että sekä uhkaa että rikollisuutta voidaan pitää luonteeltaan vakavana. Rajoitusperusteessa käytetty vakavan

rikollisuuden käsite viittaa tyypillisesti sellaiseen organisoituneeseen rikolliseen toimintaan, jonka piirissä tehdään luonteeltaan ja moitittavuudeltaan vakavimpina pidettäviä rikoksia. Rajoitusperusteeseen sisältyvä edellytys ”vakavasti uhkaava” rajaa soveltamisalan ughiin, joihin liittyvät vahingolliset kehityskulut olisivat rikoksiksi konkretisoituessaan seurauksiltaan poikkeuksellisen vakavia ja joiden torjumiseksi on välttämätöntä irtaantua konkreettisen ja yksilöidyn rikosepäilyn edellytyksestä. Järjestäytyntä rikollisuutta voidaan tyypillisesti pitää tällaisena uhkana. Rikollisuutta voidaan pitää vakavasti uhkaavana myös sen laajamittaisten vaikutusten vuoksi.

Kotirauhan suojan ja luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan rajoittamisen olisi oltava välttämätöntä. Välttämättömyyskriteeri pitää sisällään vaatimuksen mainittuihin perusoikeuksien puuttumisesta mahdollisimman kohdennetusti ja rajoitetusti. Mietinnössä tuodaan esiin, että välttämättömyyседellytys ja rajoitusperusteen poikkeuksellinen luonne olisi otettava huomioon asianmukaisesti toimivaltuuksia koskevassa lainsäädännössä, esimerkiksi asettamalla toimivaltuuksille perusteltavuusvaatimus, riittävän korkea soveltamiskynnys tai tuloksellisuusodotus. Välttämättömyyседellytys edellyttäisi mm. sitä, että niiden nojalla säädettävät toimivaltuudet tulisi kohdentaa tarkkarajaisesti.

Mietinnössä korostetaan asianmukaisesti myös uhkaperusteisen rikostiedustelun edellyttämiä toimivia oikeusturvajärjestelyjä ja valvonnan tehokkuutta ja asianmukaisuutta.

Sisäministeriö pitää mietinnön perusteluissa esitettyjä rajoitusperusteen soveltamiseen liittyviä reunaehtoja perusteltuina ja toteaa, että sisäministeriö on osallistunut työryhmän työhön, joka on ollut käynnissä samanaikaisesti kuin sisäministeriössä valmisteltava poliisin rikostiedusteluhanke. Edellä todetut seikat on pyritty ottamaan huomioon rikostiedustelulainsäädännön valmistelussa.

Sisäministeriö pitää edellä mainittujen huomioiden lisäksi erittäin tärkeänä mietinnössä (s. 57) olevaa kirjausta siitä, että uhkaperusteisen rikostiedustelun suhde rikosten estämiseen ja rikosten tutkintaan ei kaikilta osin ole verrannollinen siviili- ja sotilastiedustelun suhteeseen rikostorjuntaan ja rikostutkintaan, koska rikostiedustelun yhtenä tarkoituksena on tiedon hankkiminen rikosten estämiseksi. Mietinnön mukaan ” *uhkaperusteisella rikostiedustelulla saadun tiedon käyttäminen rikollisuuden muodostamien uhkien torjumiseksi, rikosten estämiseksi, lainvalvontaviranomaisten toiminnan suuntaamiseksi ja syyttömyyttä tukevana selvityksenä sekä vaaran ja vahingon torjumiseksi voidaan katsoa olevan mahdollista, mikäli sääntely kokonaisuutena on suhteellisuusperiaatteen mukaista.*” Sisäministeriön näkemyksen mukaan rikostiedustelun osalta ei tulisi edellyttää siviilitiedustelulainsäädäntöä vastaavaa palomuurisääntelyä rikostiedustelulla saadun tiedon luovuttamiseen ja hyödyntämiseen rikostorjunnassa, vaan rikostiedustelukeinoilla hankitun tiedon käyttöä tulisi enemminkin rajata siten kuin niin sanotun ylimääräisen tiedon käytöstä on säännelty poliisilain 5 luvussa ja pakkokeinolain 10 luvussa.

Sisäministeriö korostaa poliisin tiedonhankinnan olevan kokonaisuus, jossa erilaiset tiedonhankintamenetelmät tukevat toisiaan. Tämän vuoksi olisi välttämätöntä säätää muutoksista, jotka mahdollistaisivat myös luottamuksellisen viestin suojan puuttuvien toimivaltuuksien säätämisen uhkaperusteisen rikostiedustelun keinovalikoimaan. Laajempi keinovalikoima parantaa mahdollisuuksia vakavan rikollisuuden muodostamien uhkien torjumiseen sekä voi vähentää perusoikeuksiin kajoamisen kokonaismäärää ja ajallista kestoa.

3. Mietinnössä ehdotetaan tiedustelutoimivaltuuksien käyttämisen mahdollistamista kotirauhan suojaamisissa tiloissa. Perustuslain 10 §:n 3 momenttiin lisättäisiin nykyistä 4 momenttia vastaava rajoitusperuste, joka mahdollistaisi kotirauhan suojan rajoittamisen tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta.

Pidätkö kyseistä muutosta perusteluna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?

Sisäministeriö toteaa, että kyseinen muutos on perusteltu.

Ehdotetun muutoksen tavoitteena on muuttaa perustuslain 10 §:n kotirauhan suojaa koskevaa kvalifioitua lakivarausta siten, että siinä huomioidaan kotirauhan suojan puuttuvien tiedustelutoimivaltuuksien säätäminen. Esityksen perustelut ovat kattavat ja huomioivat erityisen hyvin muuttuneen turvallisuusympäristön sekä tiedustelulakien soveltamisen yhteydessä saadut kokemukset. Nykylannetta käydään läpi kattavalla joukolla esimerkkejä, jotka perustelevat itsessään muutostarvetta. Kansallisen turvallisuuden uhat ovat vakavimpia yhteiskuntaan kohdistuvia uhkia, joiden torjumiseen tulee olla kattavat keinot.

Esimerkkinä mainitaan perusteluissa esille nostetut seuraavat asiat: *Nykyisessä maailmanpoliittisessa tilanteessa esimerkiksi venäläisten diplomaattien karkotusten takia Suomessa tapahtuva*

vieraan valtion toteuttama tiedustelutoiminta on saanut uusia muotoja ja toiminnassa joudutaan tukeutumaan yksityisessä käytössä oleviin tiloihin aiempaa enemmän. Kyseisenlaista toimintaa Suomeen kohdistavien organisaatioiden voidaan tästä johtuen arvioida olevan täysin tietoisia siitä, että pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat ovat valtiollista vakoilua ja vaikuttamista torjuvien Suomen tiedusteluviranomaisten ulottumattomissa, ja että ne näin ollen voivat suojata toimintansa aukottomasti paitsi sivullisilta, myös viranomaistiedonhankinnalta sijoittamalla se yksityisiin asuntoihin (s. 38).

Nykymuotoisen kotirauhan suojaa koskevan sääntelyn hyväksikäyttöön valtiollisten toimijoiden taholta on nykytilan arviointi huomioiden erityisen suuri intressi. Mietinnöt perustelut ja säännösteksti ovat sisäministeriön näkemyksen mukaan hyvin laadittuja.

4. Mietinnössä ehdotetaan perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momenttien sanamuotojen muuttamista vastaamaan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä tapahtunutta kehitystä. Molemmissa momenteissa käytettäisiin ilmaisua ”rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi”.

Pidätkö kyseistä muutosta perusteltuna? Miten arvioitte ehdotettua säännöstekstiä ja sen perusteluja?

Perustuslain 10 §:ssä nykyisin käytetyt termit rikosten selvittäminen ja rikosten tutkinta ehdotetaan korvattaviksi termillä rikosten estäminen ja selvittäminen. Ehdotusten tarkoituksena ei olisi muuttaa pykälän eduskunnan perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaista tulkintaa, vaan täsmentää pykälän sanamuotoja kyseistä tulkintaa paremmin kuvaaviksi. Tulkintakäytännössä rikoksen selvittämisenä tai tutkintana on pidetty myös rikoksen paljastamista, joka liittyy tilanteisiin, joissa rikos voidaan olettaa tehdyksi.

Ehdotetut muutokset olisivat sisäministeriön näkemyksen mukaan perusteltuja ensinnäkin informatiivisuussyistä. Ehdotetussa muodossaan perustuslain säännöksen voidaan katsoa antavan oikean kuvan valtiollisen vallankäytön järjestelmästä ja yksilön oikeusaseman perusteista, mitä perustuslakivaliokuntakin on pitänyt tärkeänä (PeVM 4/2018 vp).

Tämän lisäksi ehdotetut muutokset ovat sisäministeriön käsityksen mukaan perusteltuja, koska ne osaltaan helpottaisivat pykälään jo nykyisin sisältyvän konkreettisiin ja yksilöityihin rikoksiin liittyvän rajoitusperusteen sekä pykälään lisättäväksi ehdotetun uuden, vakavan rikollisuuden uhkien torjumista koskevan rajoitusperusteen välisen suhteen hahmottumista.

5. Pidätkö perusteltuina mietinnön liitteessä esitettyä arviointia ja johtopäätöksiä kotirauhan suojan rajoittamista koskevan lakivarauksen ja Euroopan unionin lainsäädännön suhteesta?

Mietinnön liitteenä on työryhmän muistio, jossa käsitellään perustuslain 10 §:n 3 momentin kotirauhan suojan rajoittamista koskevan lakivarauksen ja Euroopan unionin lainsäädännön välistä suhdetta. Kysymys kvalifioitujen lakivarauksen suhteesta EU-lainsäädännössä säädettäviin tai EU-sääntelystä seuraaviin viranomaisten tarkastustoimivaltuuksiin on noussut ajoittain esiin perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä.

Perustuslakivaliokunnan arvioitavana on ollut useita hallituksen esityksiä, joissa säädettävät tarkastustoimivaltuudet ovat liittyneet EU-sääntelyyn ja sen täytäntöönpanoon. Valtaosassa perustuslakivaliokunnan arvioitavana olleista esityksistä kansallinen liikkumavara sen osalta, missä määrin EU-sääntely ja sen täytäntöönpano edellyttävät nimenomaisesti kotirauhan suojan piiriin ulottuvia tarkastustoimivaltuuksia, on jäänyt mietintövaliokunnassa tarkemmin selvitettäväksi. Mietintövaliokunnissa tarkastustoimivaltuudet on lähtökohtaisesti kyetty rajaamaan perustuslain 10 §:n 3 momentin kvalifioituja lakivarauksia koskevan perustuslakivaliokunnan käytännön edellyttämällä tavalla. Yhden hallituksen esityksen osalta ratkaisu haettiin kuitenkin EU:n sekundaarilainsäädännön etusijaperiaatteen näkökulmasta.

Sisäministeriö yhtyy muistion nykytilan arviointia koskevassa kappaleessa esitettyyn johtopäätökseen siitä, että perustuslain muuttaminen tarkastustoimivaltuuksien osalta ei vaikuta perustellulta. Muutostarvetta ei vaikuttaisi olevan, koska EU-sääntelyyn liittyvät tarkastustoimivaltuudet ovat tähänastisen lainsäädäntökäytännön mukaan pitkälti kyetty yhteensovittamaan perustuslain 10 §:n 3 momentin tulkintakäytännön kanssa ja asiaan on mahdollista kiinnittää nykyistä perusteellisemmin huomiota EU-sääntelyn valmisteluvaiheessa. Työryhmässä arvioitiin myös mahdollisia muotoiluvaihtoehtoja, joita olisi mahdollista lisätä perustuslain 10 §:n 3 momenttiin. Ongelmaksi muodostui kuitenkin se, että muotoilujen olisi tullut olla suhteellisen väljiä, jotta ne kattaisivat ilmenneiden tarpeiden lisäksi mahdolliset tulevaisuudessa ilmenevät tarpeet.

6. Muut huomionne työryhmän mietinnöstä

Televalvontatiedot kiirepaikannuksessa

Sisäministeriö haluaa nostaa mahdollista jatkovalmistelua varten esiin eduskunnan oikeusasiamiehen päätöksen televalvonnasta ns. kiirepaikannustilanteissa (EOAK/5360/2024). Asiassa on kysymys poliisilain 5 luvun 8 §:n 3 momentin nojalla tehdystä päätöksestä televalvontatietojen käyttämiseksi kiirepaikannuksessa, jolla henkilö voidaan paikantaa tele- tai päätelaitteen sijaintitietojen avulla.

Oikeusasiamiehen arvioitavana oli, voidaanko kyseistä säännöstä soveltaa itsetuhoisten tai kadonneiden henkilöiden etsintään. Asian arvioinnissa keskeistä on oikeusasiamiehen mukaan perustuslain 10 §:n 4 momentti. Itsetuhoisen tai kateissa olevan henkilön paikantamiseen käytettävässä televalvonnassa ei kuitenkaan ole kysymys yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnasta eikä muistakaan perustuslain 10 §:n 4 momentissa säädettyistä kvalifioiduista rajoitusedellytyksistä. Näin ollen televalvonnasta sanottuun tarkoitukseen ei perustuslain 10 § 4 momentti huomioon ottaen välttämättä olisi mahdollista edes säätää tavallisella lailla. Oikeusasiamies katsoi, että poliisilain 5 luvun 8 §:n 3 momentissa tarkoitetun televalvonnan käyttäminen itsetuhoisen tai kateissa olevan henkilön paikantamiseen on perustuslain 10 §:n sääntelyn valossa hyvin ongelmallista. Oikeusasiamiehen mukaan kuitenkin sille, että televalvontaa käytettäisiin myös itsetuhoisten tai kadonneiden henkilöiden tavoittamiseen, on oikeusasiamiehen saaman selvityksen perusteella ilmeinen tarve. Tämän kaltainen toimivaltuus olisi olennainen viranomaiselle siinä, että julkisella vallalla on velvollisuus turvata oikeutta elämään ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen. Verrattuna sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 321 §:n 1 momentin mukaiseen hätäpaikannukseen, poliisilain mukaisella televalvonnalla saadaan merkittävästi, joissain tilanteissa jopa ratkaisevasti käyttökelpoisempaa tietoa itsetuhoisen tai kadonneen henkilön löytämiseksi.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan asiaa tulisi arvioida jatkovalmistelussa, mikäli se on mahdollista hankkeen aikataulua vaarantamatta.

Maahantulijoiden laitteisiin kohdistuva laite-etsintä

Sisäministeriön rajavartio-osasto on tuonut esiin, että perustuslain 10 §:ää olisi aiheellista tarkastella myös muiden kuin mietinnössä esitettyjen haastavien tulkintatilanteiden kannalta. Sisäministeriön selvityksessä koskien varautumista muuttoliikettä hyväksikäyttävään hybridivaikuttamiseen tunnistettiin tarve hyödyntää maahantulon yhteydessä maahantulijoiden mukana oleviin elektronisiin laitteisiin kohdistuvaa laite-etsintää (sisäministeriön julkaisuja 2022:20, s. 94). Oikeus tarkastaa maahantulijoiden laitteet mahdollistaisi maahantulijoiden henkilöllisyyden, maahantulon todellisen tarkoituksen taikka alkuperän tai matkareitin selvittämistä tilanteissa, joissa näihin seikkoihin liittyy epäselvyyksiä.

Sisäministeriön selvityksessä on todettu, että ilman rikosepäilyä suoritettavasta laite-etsinnästä tarvittavien asiakirjojen löytämiseksi ei ole olemassa kansallista sääntelyä (sisäministeriön julkaisuja 2022:20, s. 94). Rajavartiolain (578/2005) 28 §:ssä säädetään rajavalvonnan suorittamiseksi käytettävistä toimivaltuuksista, jotka eivät edellytä rikosepäilyä. Rajavartiolainsäädännön muutostarpeiden arviomuiotiossa on todettu, että rajavartiolain 28 §:ää ei sellaisenaan voida soveltaa rajanylittäjän mukana olevaan sähköiseen aineistoon, jos sen tarkastaminen edellyttää laite-etsintää. Sähköisen materiaalin käyttö perustuu asianosaisen vapaaehtoisuuteen, vaikka paperilla olevan tiedon merkitys on tutkintojen tarkoituksen toteutumisen kannalta koko ajan vähäisempi (VN/7427/2022, s. 93–94).

Rajavartiolaitos voi suorittamassaan esitutkinnassa suorittaa laite-etsinnän pakkokeinolain 8 luvun 21 §:n edellytysten mukaisesti. Henkilöitä, jotka rikkovat maahan saapuessaan rajanylittämistä koskevia säännöksiä, epäillään lähtökohtaisesti rikoslain 17 luvun 7 §:n mukaisesta valtionrajarikoksesta. Valtionrajarikoksesta ei kuitenkaan rikoslain mukaan tuomita ulkomaalaista, joka pakolaisuuden perusteella hakee turvapaikkaa Suomessa. Kansainvälisen suojelun hakijaa koskevaa rikostutkintaa ei siten lähtökohtaisesti ole perusteltua jatkaa, eivätkä rikostorjunnan toimivaltuudet ole tällöin enää käytettävissä. Niin ikään kyse ei välttämättä ole enää rajavalvonnasta (VN/7427/2022, s. 93–94).

Laitteisiin kohdistuvan tarkastuksen voidaan katsoa koskevan sekä perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaista yksityiselämän suojaa että 2 momentin mukaista luottamuksellisen viestin suojaa. Perustuslain 10 §:n 4 momentin mukaisesti välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen voidaan säätää lakitasoisesti yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeudenkäynnissä, turvallisuustarkastuksessa ja vapaudenmenetyksen aikana sekä tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta. Mietinnössä ehdotettu 10 §:n 4 momentin uusi rajoitusperuste

yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan vakavan rikollisuuden torjumiseksi tehtävästä tiedonhankinnasta ei kattaisi kuvatulnlaista laitteiden tarkastamista.

Viranomaisten selvitystyössä on todettu, että perustuslain 10 §:n mukaisten rajoitteiden ja viranomaistoiminnan tarpeiden yhteensovittaminen on haastavaa. Rajavartio-osasto pitää tärkeänä, että perustuslain 10 §:n arvioinnissa otettaisiin huomioon myös muut perusoikeusherkät, mutta muuttuneessa turvallisuusympäristössä merkitykselliset viranomaisten tarpeet. Rajavartio-osaston näkemyksen mukaan ensitilassa tulisi arvioida, muodostaako voimassa oleva perustuslaki esteen kuvatulnkaltaiselle ulkomaalaisen maassaolon edellytysten tutkinnan yhteydessä tehtävällä elektronisten laitteiden tarkastustoimivaltuudelle.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan asiaa tulisi arvioida jatkovalmistelussa, mikäli se on mahdollista hankkeen aikataulua vaarantamatta.

Lopuksi

Edellä todetun mukaisesti sisäministeriö on osallistunut työryhmän työskentelyyn ja sisäministeriön näkemykset on asianmukaisella tavalla otettu huomioon mietinnössä.

Sisäministeriö pitää ehdotuksia perusteltuina ja jopa välttämättöminä sekä tukee esityksen eteenpäin saattamista.

Kansliapäällikkö

Matti Sarasmaa

Lainsäädäntöneuvos

Heidi Aliranta

Vastaanottaja Ministeri Rantanen
Valtiosihteeri Tamminen
Erityisavustaja Kinnunen
Erityisavustaja Kerttula
SM/Hallinto- ja kehittämisosasto
SM/Poliisiosasto
SM/Pelastusosasto
SM/Maahanmuutto-osasto
SM/Rajavartio-osasto
SM/Vehmaskoski

VN/26633/2024-SM-44

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: